

C. Kop

No. 3.61

**DE ONTWIKKELING VAN DE RUNDVLEESPRODUKTIE
OP EEN AKKERBOUWBEDRIJF**

**Resultaten van een akkerbouwbedrijf
met rundvleesproduktie 1958 t/m 1973**

Januari 1976

L 26
3.61
c

**Landbouw-Economisch Instituut
Afdeling Landbouw**

343606

Inhoud

	Blz.
WOORD VOORAF	5
1. INLEIDING	7
2. DE BEDRIJFSSITUATIE	8
2.1 Grondsoort, geschiktheid van de grond voor akker- bouwgewassen en grasland, verkavelingssituatie, oppervlakte	8
2.2 Eigendom en pacht	8
2.3 Bouwplan	8
2.4 Kg-opbrengst per ha van enige akkerbouwgewassen	9
2.5 Bewerkingskosten	11
a. Arbeid	11
b. Werktuigen	11
c. Werktuigkosten	13
d. Werktuigkosten per ha cultuurgrond	15
e. Werk door derden	15
f. Bewerkingskosten per ha cultuurgrond	17
3. DE RUNDVLEESPRODUKTIE	18
3.1 Ontwikkeling van de rundveestapel	18
3.2 Vaarzen	19
3.3 Ossen	21
3.4 Stieren	21
3.5 Kalveropfok	25
4. DE BETEKENIS VAN DE RUNDVLEESPRODUKTIE VOOR HET BEDRIJF	29
4.1 Aandeel van grasland + voedergewassen in de to- tale oppervlakte	29
4.2 Aandeel van de arbeid t.b.v. de rundvleesproduk- tie in de totale arbeidsbehoefte	29
4.3 Kosten en opbrengsten van de rundveehouderij; arbeidsinkomen per uur	30
4.4 Aandeel van het arbeidsinkomen uit de rundvlees- produktie in het totale arbeidsinkomen	32
4.5 De betekenis van de rundvleesproduktie voor dit akkerbouwbedrijf	33
SAMENVATTING EN CONCLUSIES	36
BIJLAGEN	38

Woord vooraf

Van oudsher is de rundvleesproduktie op akkerbouwbedrijven in Zuidwestelijk Nederland van grote betekenis geweest. Ondanks grote technische en economische veranderingen in de afgelopen jaren heeft het mestvee zich kunnen handhaven. Op een aantal akkerbouwbedrijven heeft de rundvleesproduktie zelfs een zodanige uitbreiding ondergaan, dat van een gespecialiseerde produktietak kan worden gesproken.

Eén van deze akkerbouwbedrijven met een aanzienlijke mestveestapel, is sinds 1958 bij het LEI in administratie. In deze publikatie wordt de invloed van de rundvleesproduktie op het bedrijfsresultaat van dit bedrijf nader geanalyseerd. Voorts wordt een beschrijving gegeven van de ontwikkeling van dit bedrijf gedurende genoemde periode, waaruit blijkt op welke wijze de betrokken akkerbouwer zijn bedrijfsvoering heeft aangepast aan de veranderde omstandigheden alsmede op welke wijze de akkerbouw en de rundvleesproduktie op elkaar zijn afgestemd.

Door middel van deze publikatie wordt beoogd zowel de betrokken akkerbouwers als de voorlichtingsdienst meer inzicht te geven in dit bedrijfssysteem van akkerbouw met rundvleesproduktie.

Een woord van dank aan de betreffende akkerbouwer voor het ter beschikking stellen van zijn gegevens is hier zeker op zijn plaats.

Deze publikatie is opgesteld op de afdeling Landbouw door C. Kop van de Sectie Rundveehouderij.

De Adjunct-Directeur,

(J. de Veer)

Den Haag, januari 1976

1. Inleiding

Het akkerbouwbedrijf waarop dit rapport betrekking heeft is gelegen in West-Brabant.

Voordat het bedrijf door de vader werd overgedragen aan zijn zoon, was het een gemengd akkerbouwbedrijf met een voor die tijd groot aantal stuks melkvee met daarbij behorend jongvee en ook nog wat mestvee (ossen).

Naarmate de gezinsleden het bedrijf verlieten, verdwenen ook langzamerhand de melkkoeien. Bij de overname van het bedrijf door de zoon in 1957 waren er nog slechts 5 melkkoeien en een klein aantal stuks mestvee.

In 1958 werd het bedrijf door de Rijkslandbouwvoorlichtingsdienst aangezocht te willen deelnemen als akkerbouwstudiebedrijf met een bedrijfseconomische boekhouding van het LEI.

Toen in 1962 door het LEI een onderzoek werd ingesteld naar de rentabiliteit van de rundvleesproduktie op akkerbouwbedrijven werd ook dit bedrijf weer bereid gevonden hieraan deel te nemen. Om het gehele bedrijfsgebeuren goed te kunnen overzien bleef de bedrijfseconomische boekhouding gehandhaafd, zodat wij over een reeks van jaren (1958 t/m 1973, 16 jaar) zowel de beschikking hebben over de boekhoudgegevens als over de technische gegevens.

Allereerst wordt in hoofdstuk 2 een algemeen overzicht gegeven van het bedrijf, alsmede van de ontwikkeling van het bouwplan, van de fysieke opbrengsten van akkerbouwgewassen en de ontwikkeling van de bewerkingskosten.

Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 uitvoerig ingegaan op de ontwikkeling en de resultaten van de rundvleesproduktie, terwijl in het laatste hoofdstuk de betekenis van de rundvleesproduktie voor dit akkerbouwbedrijf nader wordt geanalyseerd.

2. De bedrijfssituatie

2.1 Grondsoort, geschiktheid van de grond voor akkerbouwgewassen en grasland, verkavelingssituatie, oppervlakte

Het bedrijf beschikt thans over 73,10 ha cultuurgrond, waarvan 61,80 ha uit zeeklei bestaat en 11,30 ha uit zandgrond.

In het percentage afslibbaarheid van de zeeklei zijn grote verschillen waar te nemen:

van 18 tot 20% afslibbaar: 18,00 ha;

van 20 tot 30% afslibbaar: 15,00 ha;

van 30 tot 50% afslibbaar: 10,80 ha;

van 40 tot 55% afslibbaar: 18,00 ha.

De zandgrond (kadastraal 13,40 ha), waarop de bedrijfsgebouwen zijn gevestigd, is gelegen in de dorpskern.

De overige percelen zijn gelegen op een afstand van 5 à 6 km van de bedrijfsgebouwen. Deze veraf gelegen percelen zijn bovendien zeer moeilijk te bereiken, daar de wegen worden gekruist door voorrangswegen.

Het perceel van 18 tot 20% afslibbaar heeft een zeer dunne kleilaag op zand en is minder vlak gelegen. Bij slechte weersomstandigheden heeft men er wateroverlast. De overige percelen zijn van redelijk goede kwaliteit en uitstekend geschikt voor de verbouw van vrijwel alle akkerbouwgewassen.

Op het bedrijf is een loods aanwezig voor de berging van de werktuigen; de overige bedrijfsgebouwen zijn in hoofdzaak ingericht voor de productie van rundvlees (zie hoofdstuk 3, 3.1).

2.2 Eigendom en pacht

Van de totale bedrijfsoppervlakte (kadastr. 78,35 ha) is 37% eigendom, de rest is bijgepacht van 4 verschillende eigenaren.

Zowel woonhuis als bedrijfsgebouwen zijn eigendom.

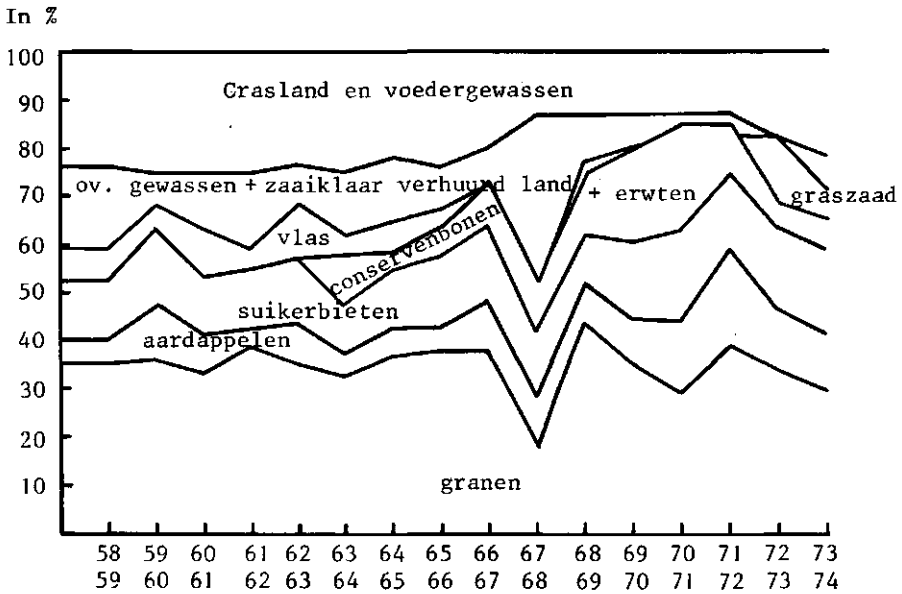
2.3 Bouwplan

Het aantal verbouwde akkerbouwgewassen is in de loop der jaren sterk verminderd.

Exclusief de voedergewassen, was dit aantal in 1958 nog 10 en in 1973 nog slechts 5 gewassen. Het aandeel van aardappelen en suikerbieten heeft in vergelijking met 1958 een kleine uitbreiding ondergaan, maar het vlas heeft langzamerhand plaats moeten maken voor de conserventeelten bonen en erwten (zie grafiek 2.1).

In 1972 is het areaal conservengewassen sterk teruggelopen en heeft men voor het eerst graszaad in het bouwplan opgenomen. Een volledig bouwplanoverzicht staat in bijlage 1 vermeld.

Grafiek 2.1 Bouwplan in % van de oppervlakte cultuurgrond

2.4 Kg-opbrengst per ha van enige akkerbouwgewassen

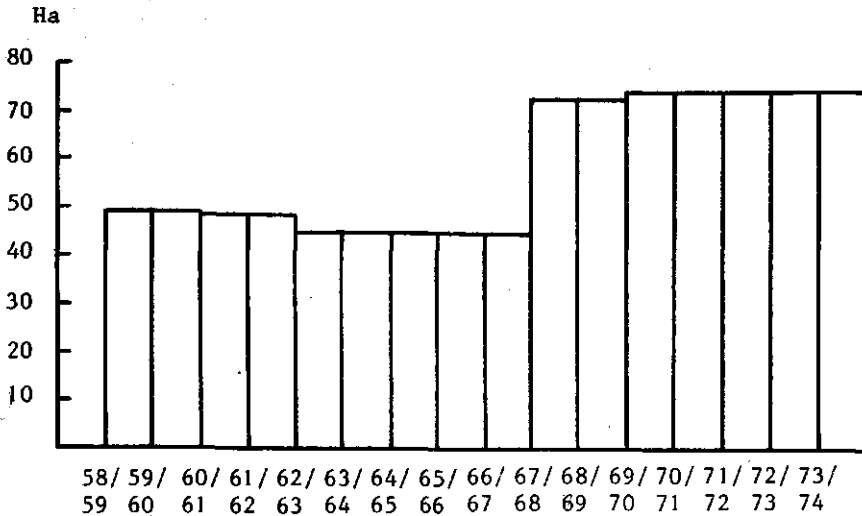
De kg-opbrengsten per ha zijn van jaar tot jaar sterk variërend, wat vooral zijn oorzaak vindt in het minder goede perceel kleigrond, genoemd in 2.1. In 1960 b.v. mislukte a.g.v. wateroverlast het gewas aardappelen volledig (zie tabel 2.1). In de jaren 1959, 1965 en 1972 waren de kg-opbrengsten van suikerbieten zeer laag.

5 Tabel 2.1 Kg-opbrengsten per ha van de voornaamste akkerbouwgewassen

Oogstjaar	Wintertarwe	Zomergerst	Aardappelen	Suikerbieten
1958	2890	4400	26800	54500
1959	4630	4240	15900	33700
1960	4520	4160	4000	65000
1961	-	3742	21468	59774
1962	4419	4758	24400	42565
1963	4835	3887	24661	63453
1964	5462	4056	39333	56290
1965	4599	5359	32308	38333
1966	4645	2160	32086	47782
1967	5617	-	45911	49432
1968	4973	3018	t.v.v. 1)	46286
1969	4751	-	45000	52068
1970	4415	2021	39438	48657
1971	5494	5498	38848	50304
1972	4300	3972	46228	39193
1973	4822	4843	t.v.v. 1)	42408

1) t.v.v. = te velde verkocht.

Grafiek 2.2 Oppervlakte cultuurgrond

2.5 Bewerkingskosten

a. Arbeid

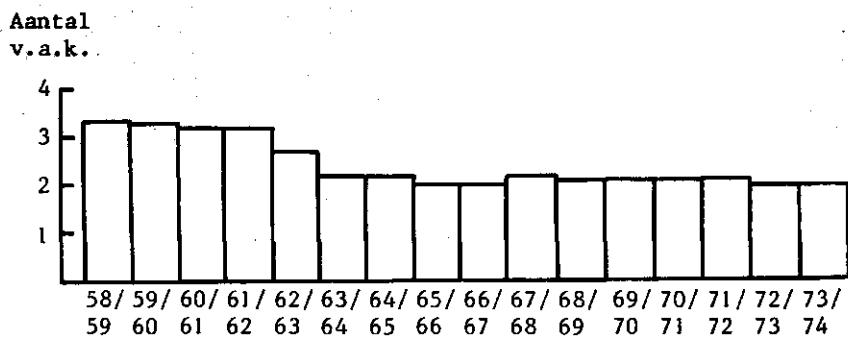
De op het bedrijf aanwezige arbeidskrachten zijn verminderd van 3,5 tot 2 v.a.k. Deze daling vond plaats in 1962 toen een gedeelte van de handenarbeid werd overgenomen door machines (loonwerk). In dit jaar werd voor het eerst een gedeelte van de suikerbieten machinaal gerooid en in 1964 het gehele areaal. Hetzelfde was het geval met de aardappelen; in 1961 werden deze gerooid met de werpradrooier, in 1962 met de voorraadrooier en in 1963 met de zakkenrooier. In 1967 werd door pacht de oppervlakte cultuurgrond aanzienlijk vergroot, nl. met 63% (zie grafiek 2.2). Deze uitbreiding had geen gevolgen voor het aantal v.a.k. Dit aantal bleef namelijk gelijk, wat ook duidelijk blijkt uit grafiek 2.3. Ondanks de vermindering van het aantal v.a.k. zijn de loonkosten in totaal nog aanzienlijk toegenomen als gevolg van de sterke stijging van het uurloon (zie grafiek 2.4).

b. Werktuigen

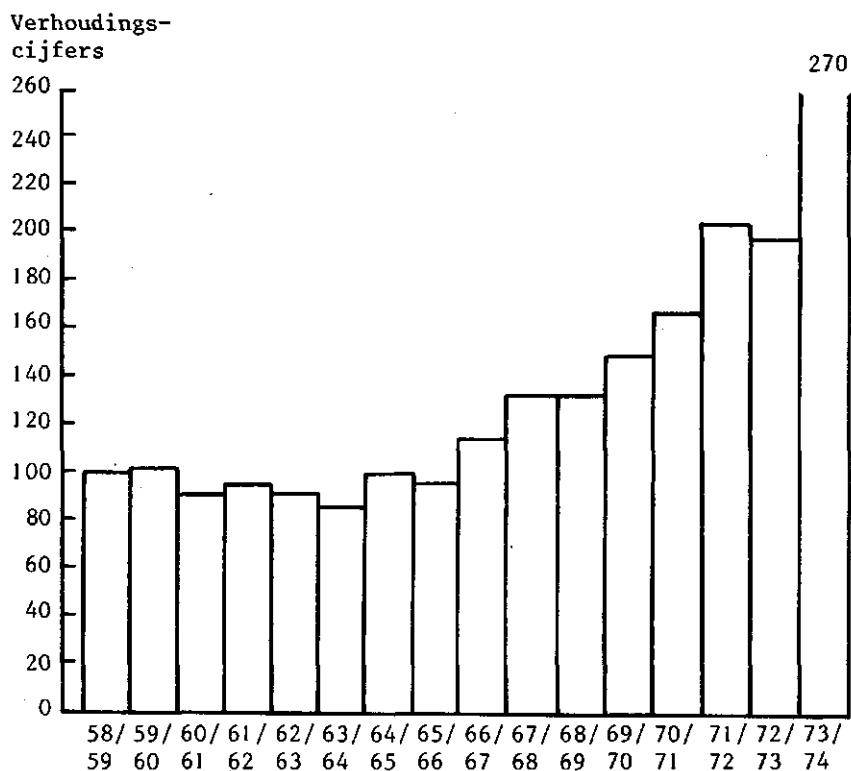
Investerings in werktuigen

Het geïnvesteerd vermogen in werktuigen is aanmerkelijk gestegen, in hoofdzaak als gevolg van de stijgende prijzen van trekkers en werktuigen voor grondbewerking en verpleging. Wat de oogstwerk-

Grafiek 2.3 Verloop aantal volwaardige arbeidskrachten

Grafiek 2 4 Totaal loonkosten in indexcijfers 1958/59 = 100

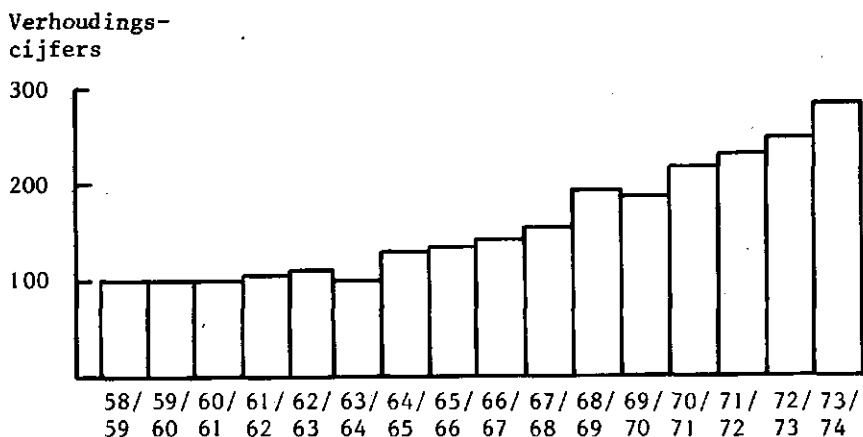

tuigen betreft, werd er slechts in combinatie een bietenrooier aangeschaft, welke alleen maar is gebruikt voor oogst 1964, 1965 en 1966; verder werden er geen oogstwerktuigen meer aangeschaft.

Wel werd in 1972 in combinatie een mengmestwagen aangeschaft.

In grafiek 2.5 wordt de omvang van het geïnvesteerd vermogen in werktuigen en trekkers in indexcijfers in beeld gebracht.

Grafiek 2.5 Geïnvesteerd vermogen in werktuigen en trekkers in indexcijfers 1958/59 = 100

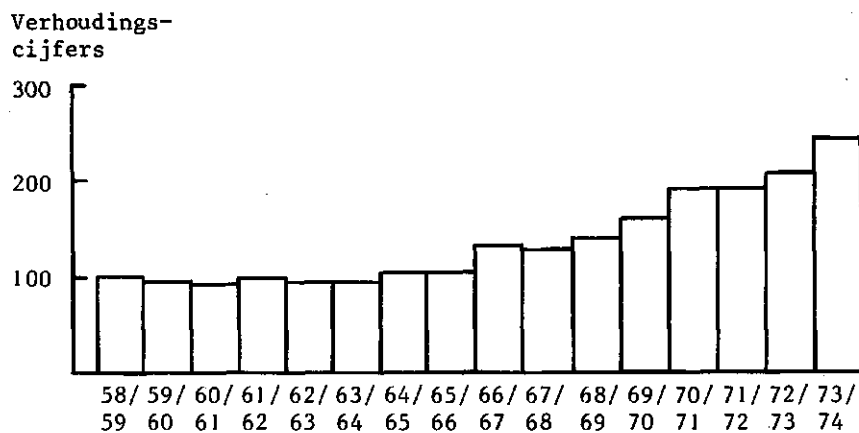
c. Werktuigkosten (afschrijving, rente, onderhoud en aanschaf klein gereedschap en brandstof)

De werktuigkosten zijn evenals de investeringen in werktuigen aanmerkelijk toegenomen (grafiek 2.6).

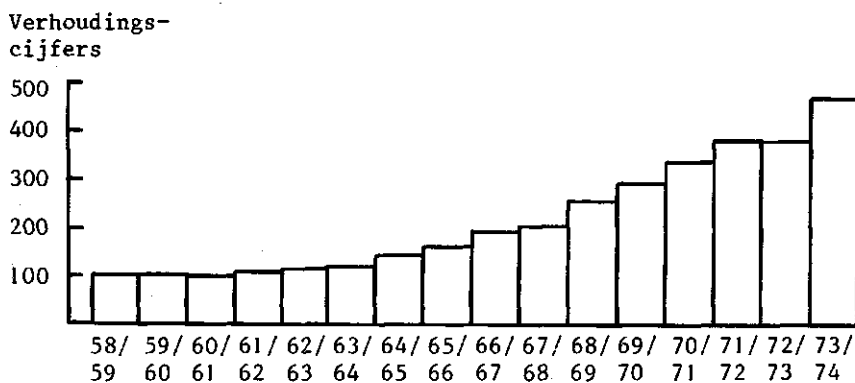
Door de toename van het geïnvesteerd vermogen zijn zowel de rente als de afschrijving sterk gestegen.

Ook de stijging van het rentepercentage van 4,5 naar 7,5% heeft hiertoe bijgedragen (zie grafiek 2.7). Vanwege de schaalvergroting nam het brandstofverbruik eveneens aanzienlijk toe.

Grafiek 2.6 Werktuigenkosten in indexcijfers 1958/59 = 100

Grafiek 2.7 Rente werktuigen inclusief trekkers in indexcijfers 58/59 = 100

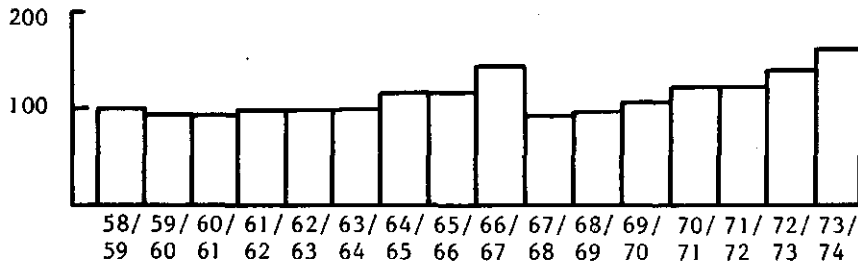
d. Werktuigkosten per ha cultuurgrond

De werktuigkosten per ha cultuurgrond (grafiek 2.8) zijn, ondanks de prijsstijgingen van de werktuigen en de verhoging van rente, niet noemenswaardig toegenomen.

De vergroting van de bedrijfsoppervlakte heeft per ha cultuurgrond kostenverlagend gewerkt.

Grafiek 2.8 Werktuigkosten per ha cultuurgrond in indexcijfers
1958/59 = 100

Verhoudings-
cijfers

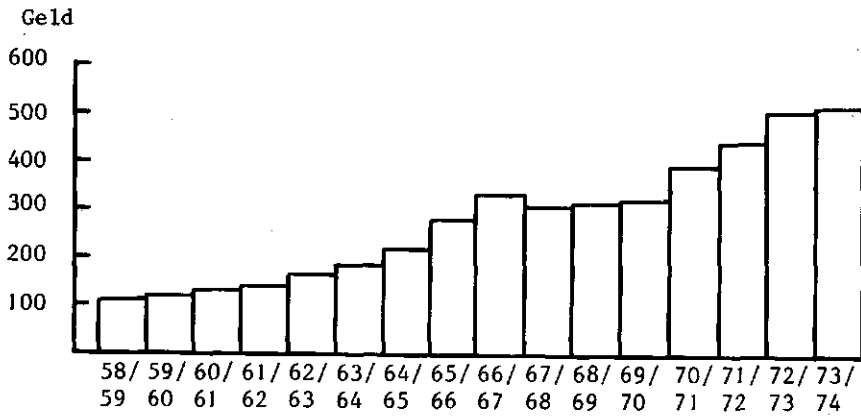
e. Werk door derden

Op het bedrijf zijn geen oogstwerktuigen meer aanwezig. Alle oogstwerkzaamheden worden door de loonwerker uitgevoerd. Na 1963 werden (zoals reeds eerder vermeld onder a.) nagenoeg geen oogstwerkzaamheden meer met de hand verricht. Het enige handwerk bestond nog uit het laden van de suikerbieten.

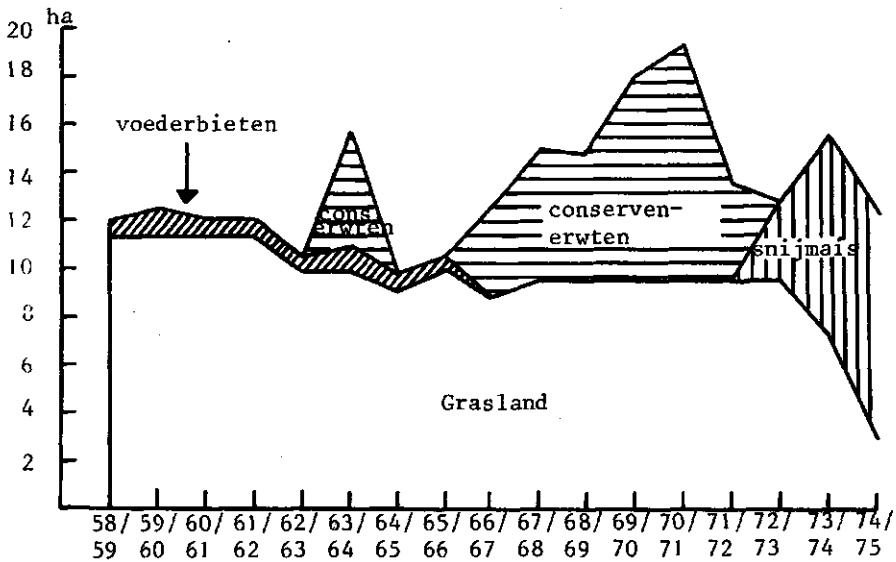
In 1967/1968 kwam er een forse stijging in de uitgaven voor werk door derden, nl. van f 15000,- naar f 22000,-. Deze stijging had verschillende oorzaken. De suikerbieten werden niet meer in eigen beheer geroid, de tarieven van de loonwerkers stegen aanzienlijk, maar de grootste doorslag gaf wel de uitbreiding van de oppervlakte cultuurgrond. Dat deze extra uitgaven van f 7000,- niet of nauwelijks hebben geleid tot een stijging van de kosten van werk door derden per ha, (grafiek 2.9) vindt zijn oorzaak in de reeds eerder genoemde vergroting van de bedrijfsoppervlakte. Ook hier geldt dezelfde verklaring als bij de werktuigkosten (onder d.): oppervlaktevergroting werkt relatief kostenbesparend.

Van 1966 t/m 1969 bleven de totale kosten van loonwerk nagenoeg gelijk. Van 1970 t/m 1973 stegen deze echter weer met f 9000,-, niet alleen als gevolg van de tariefsverhoging van de loonwerker, maar ook doordat werd overgegaan tot het machinaal laden van conservenerwten. Voorts werd een groot gedeelte van het grasland gescheurd voor de verbouw van snijmaïs (zie grafiek 2.10); deze maïs werd ingezaaid en gehakseld door de loonwerker.

Grafiek 2.9 Werk door derden per ha

Grafiek 2.10 Grasland maakt plaats voor snijmaïs

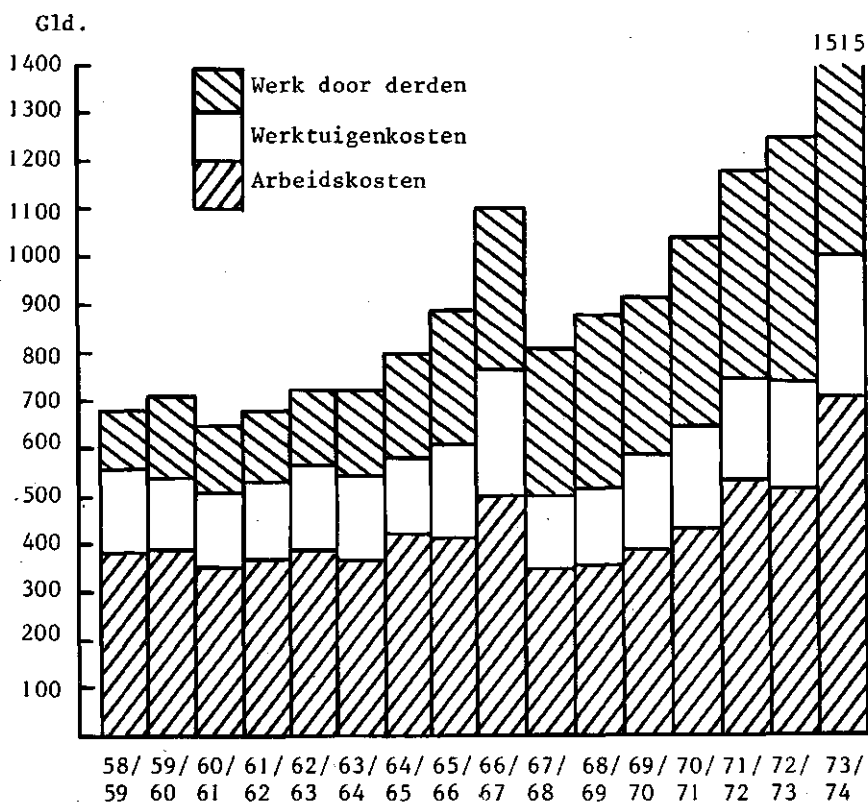

f. Bewerkingskosten per ha cultuurgrond

De kosten van arbeid, werktuigen en werk door derden vormen gezamenlijk de bewerkingskosten. Uit grafiek 2.11 blijkt dat de stijging van de bewerkingskosten per ha voor het grootste gedeelte werd veroorzaakt door de gestegen kosten van werk door derden en in mindere mate door de gestegen kosten van arbeid en werktuigen. Toch was deze stijging per ha veel geringer dan de procentuele stijging van de totale bewerkingskosten als gevolg van de vergroting van de bedrijfsoppervlakte.

Het is dus duidelijk dat de uitbreiding van de bedrijfsoppervlakte "in een tijd waarin grote kostenstijgingen hebben plaats gehad" een zeer gunstig effect heeft gehad op de bewerkingskosten per ha.

Grafiek 2.11 Bewerkingskosten per ha

3. De rundvleesproduktie

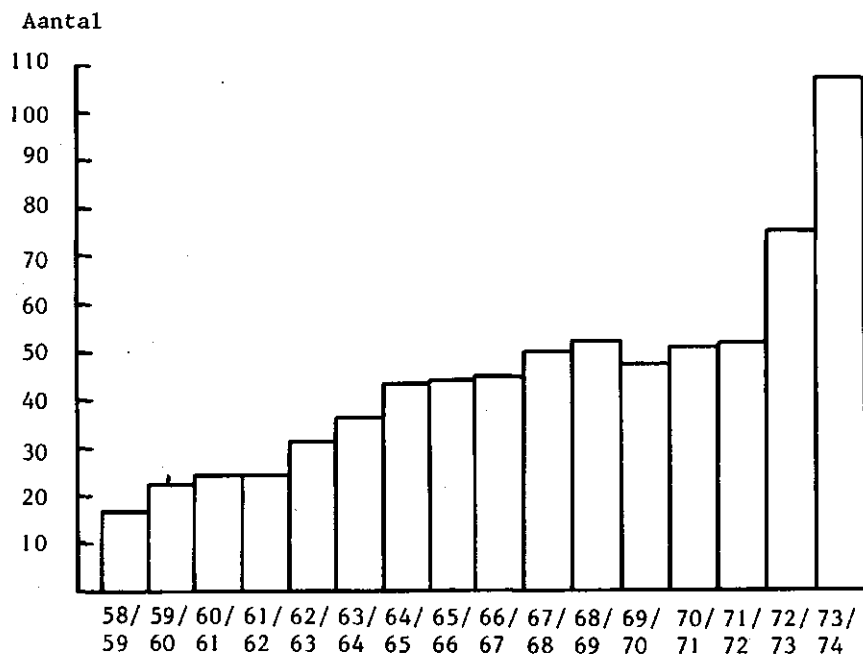
3.1 Ontwikkeling van de rundveestapel

Zoals in de inleiding reeds is vermeld waren bij de overname van het bedrijf in 1957 nog slechts 5 melkkoeien en een klein aantal stuks mestvee aanwezig (totaal 16,9 g.v.e.). Begin 1960 verdween ook de laatste melkkoe van het bedrijf en ging men geheel over op de vleesproduktie.

Gezien de interesse en vakmanschap van deze ondernemer is het ook niet verwonderlijk dat het aantal g.v.e. van jaar tot jaar is toegenomen. (Zie grafiek 3.1.) Al heel gauw kwam men ruimte te kort en in 1964 werd tegen de bestaande gebouwen een grupstal bijgebouwd voor 20 dieren.

Men ging ook over tot het zelf opfokken van de kalveren, ofschoon hiervoor geen geschikte ruimte aanwezig was.

Grafiek 3.1 Grootveeëenheden

Toen in 1971 ter stimulering van de vleesproductie door het O.- en S.-fonds subsidie beschikbaar werd gesteld van 25% van de kosten voor verbetering van bestaande veestallen en voor nieuw te bouwen stallen, werd hiervan dan ook gebruik gemaakt. Er werd een nieuwe roostervloerstal gebouwd met een Zweeds voerhek met plaatsruimte voor 124 stuks grootvee; de bestaande grupstallen werden ingericht voor de opfok van de kalveren.

In de winter, als er nagenoeg geen arbeid te verrichten is in de akkerbouwsector, worden de kalveren opgefokt.

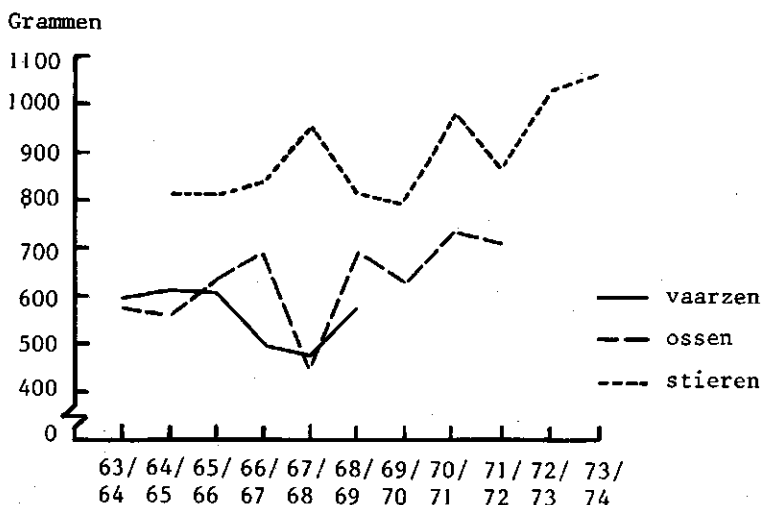
Vanaf 1962/1963 werd een administratie per dier bijgehouden en werden de dieren 2 x per jaar gewogen aan het begin en aan het einde van de weideperiode.

3.2 Vaarzen

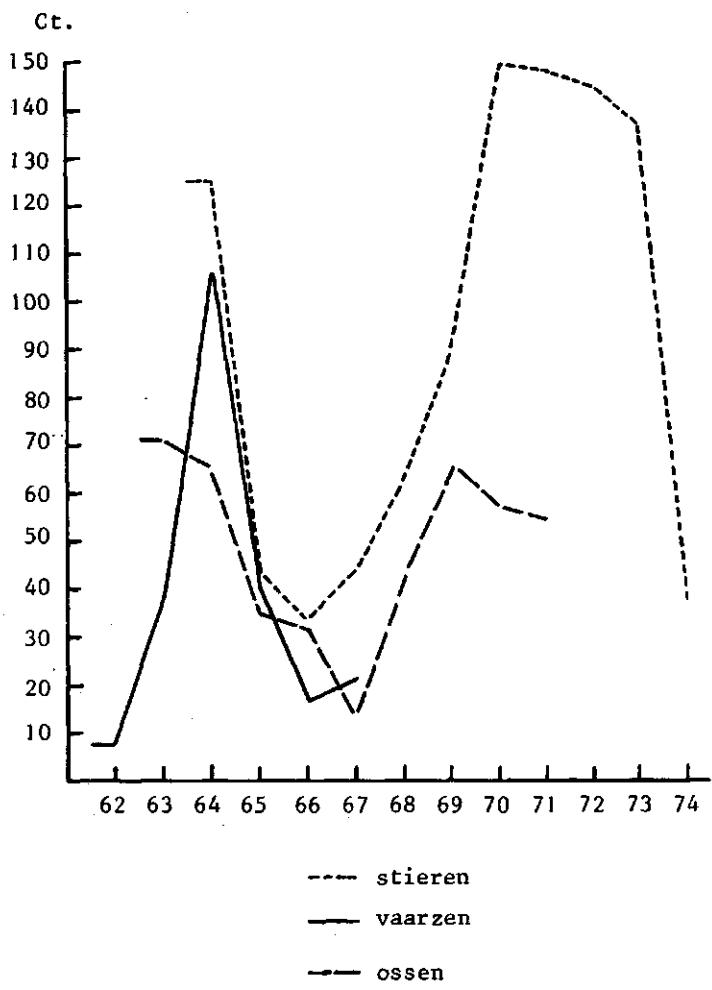
Traditiegetrouw bestond de veestapel in het begin hoofdzakelijk uit vrouwelijk vee en ossen; het aantal stieren was toen nog slechts klein. Men was enigszins huiverig van stieren. Hierbij komt nog dat het vee moest worden geweid op de percelen grasland die in de bebouwde kom van het dorp waren gelegen.

Men kwam echter al gauw tot de conclusie dat de groei per dag van de vaarzen beneden die van de stieren lag en in mindere mate beneden die van de ossen (grafiek 3.2). Over de periode 1962 tot en met 1967 was de groei per dag van de vaarzen 560 gram, van de ossen 623 gram en van de stieren 872 gram.

Grafiek 3.2 Gemiddelde groei per dag

Grafiek 3.3 Voederwinst per dag

Ook wat de voederwinst per dag betreft bleven de vaarzen achter bij de stieren. De vaarzen leverden namelijk over de periode van 1962 tot en met 1967 een voederwinst per dag op van f 0,47, de ossen f 0,38 en de stieren f 0,62. Het gevolg hiervan was dat er - niettegenstaande de gevaren welke aan het houden van mannelijk vee zijn verbonden - geen vaarzen meer werden aangekocht maar alleen stieren. In 1968 waren dan ook geen vrouwelijke dieren meer op het bedrijf aanwezig.

De resultaten van de afgeleverde vaarzen worden in tabel 3.1 weergegeven.

3.3 Ossen

Op de akkerbouwbedrijven in West-Brabant gaf het afmesten van ossen vele jaren hetzelfde vertrouwde beeld te zien. In aug./sept. werden ossen op de markt aangekocht om met vers bietenblad + -kop (in de weide) slachtrijp te worden gemaakt.

Op het in deze publikatie genoemde bedrijf was dit echter sporadisch het geval. De dieren werden in het voorjaar aangekocht, in de zomer geweid, in het najaar in de weide bijgevoerd met verse bietenkoppen en -blad, en daarna op stal verder afgemest.

In de winter 1965 ging men echter over tot het zelf opfokken van stierkalveren. Deze kalveren gingen in het voorjaar allen als stier in de weide en kwamen in het najaar weer op stal. Een gedeelte van deze dieren werd gekastreerd en ging in het daaropvolgende voorjaar weer naar de weide. Ze werden in het najaar weer opgestald en werden dan afgemest tot een gewicht van ruim 500 kg l.g. De gemiddelde groei per dag was echter 249 gram minder dan die van de stieren (zie grafiek 3.2).

Ook de voederwinst per dag was lager dan van de stieren, wat duidelijk naar voren komt in grafiek 3.3. Over de periode van 1962 tot en met 1967 was de voederwinst van de ossen f 0,38 per dag en die van de stieren f 0,62 per dag. Het was dus overduidelijk dat de grootste winst werd behaald met de stieren, wat tot gevolg had dat na 1970 geen stieren meer werden gekastreerd.

De bedrijfsresultaten van de afgeleverde ossen worden in tabel 3.2 weergegeven.

3.4 Stieren

Stieren hebben een aanzienlijk betere groei dan ossen (+ 250 gram meer per dag). Het is dan ook niet verwonderlijk dat momenteel op dit bedrijf uitsluitend stieren worden gemest. Het weiden van stieren is niet erg aantrekkelijk; de groei van deze stieren is nl. geringer dan die van stieren, welke de gehele periode op stal worden gehouden. Over de laatste 10 jaar bedroeg de gemiddelde groei van de stieren 968 gram per dag; de stieren met weide-

Tabel 3.1 Resultaten afgeleverde vaarzen 1962 t/m 1967 1)

Periode afgeleverd	maart/		mei/		febr.		juni/		febr./		jan./		febr. '67	
	apr. '63	sept. '63	sept. '63	mei/	mrt '64	mrt '64	aug. '64	aug. '64	mrt. '65	mrt. '65	febr. '66	febr. '66	febr. '67	febr. '67
Afgeleverde dieren st.	7	18	10	15	6	3								
Gem. mestdagen	90	217	311	265	399	537								663
Staldagen	90	125	117	122	112	256								315
Weidedagen	-	92	194	143	287	281								348
Aankoopbedrag	642	518	440	572	519	313								120
Verkoopbedrag	812	820	1059	1099	986	859								959
Voederkosten excl.														
weidekosten	161	166	213	163	165	377								593
Weidekosten	-	52	108	72	138	77								107
Tot. voederkosten	161	218	321	235	303	454								700
Voederwinst/														
verlies	9	84	298	292	164	92								139
Netto-omzet/dag	186	149	175	217	117	102								127
Voederkosten/dag	178	111	93	95	76	85								106
Voederwinst/														
verlies per dag	8	38	82	122	41	17								21
Gem. groei per dag	-	-	612	610	504	487								593
Groei/dag winter-														
periode	-	472	639	545	555	567								599
Groei/dag zomer-														
periode	-	-	591	-	487	438								591
Verkoop/kg geslacht														
gewicht netto	272	308	418	425	396	390								415
Voederk./kg groei	-	-	152	151	151	167								178
Netto-omzet per														
f 100,- voerkosten	105	141	230	237	160	125								120
Arbeidsink./dier	-24	9	218	199	30	-65								-40

1) De wijze van berekening van het arbeidsinkomen is in bijlage 2 vermeld.

Tabel 3.2 Resultaten afgeleverde ossen 1963 t/m 1971 I)

Periode afgeleverd	mei/ juni '63	mei/ juni '64	mei/ juni '65	april/ juni '66	april/ juni '67	aug./ sept.	mrt./ mei '68	mrt./ mei '69	april/ mei '70	april/ mei '71
Afgelev. dieren st.	11	12	14	17	15	8	26	45	22	17
Gem. mestdagen	187	544	506	650	766	876	800	775	758	757
Staldagen	187	297	236	363	424	400	479	427	427	385
Weidedagen	-	-	247	287	342	476	321	348	372	372
Aankoopbedrag gld.	577	323	507	452	256	247	246	172	261	319
Verkoopbedrag gld.	1063	1354	1218	1368	1304	1204	1544	1597	1643	1667
Voederkosten excl. weidekosten gld.	356	535	398	627	811	739	764	772	752	738
Weidekosten gld.	-	138	133	80	106	147	101	140	192	191
Tot. voederkosten gld.	356	673	531	707	917	886	865	912	944	929
Voederwinst/ verlies gld.	130	358	180	209	131	71	433	513	435	419
Netto-omzet /dag ct.	261	189	140	141	137	109	160	184	182	178
Voederkosten/ dag ct.	190	123	105	109	120	101	117	118	125	123
Voederwinst/ verlies per dag ct.	71	66	35	32	17	8	43	66	57	55
Gem. groei/dag gr.	-	597	570	638	690	555	690	643	732	725
Groei/dag winterperiode gr.	901	701	678	765	819	645	608	673	790	796
Groei/dag zomerperiode gr.	-	467	500	544	627	527	720	615	703	695
Verkoop/kg geslacht gew. netto ct.	327	444	430	437	424	415	456	509	488	511
Voederk./kg groei ct.	-	209	196	159	173	182	169	183	170	169
Netto-omzet per f 100,- voerk. gld.	137	153	129	129	114	108	137	156	146	145
Arbeidsinkomen/ dier gld.	67	192	18	17	-84	-81	117	203	134	118

1) De wijze van berekening van het arbeidsinkomen is in bijlage 2 vermeld.

Tabel 3.3 Resultaten afgeleverde stieren 1964 t/m 1974 1)

Periode afgeleverd	aug. '64		mei/ juni '65		mei/ juni '66		mei/ juni '67		april/ juni '70		april/ juni '71		april/ juni '72		april/ juni '73		mei/ juli '73		april/ juli '74	
	aug. '64	mei/ juni '64	mei/ juni '65	mei/ juni '65	mei/ juni '66	mei/ juni '66	mei/ juni '67	mei/ juni '67	april/ juni '70	april/ juni '70	april/ juni '71	april/ juni '71	april/ juni '72	april/ juni '72	april/ juni '73	mei/ juli '73	mei/ juli '73	april/ juli '74	april/ juli '74	
Afgelev. dieren	2	22	15	15	15	15	18	18	10	10	25	25	22	22	74	14	74	14	89	
Gem. mestdagen	115	380	497	546	481	577	685	685	685	685	577	577	758	758	520	337	520	337	495	
Staldagen	115	316	405	393	321	377	368	368	368	368	377	377	555	555	520	337	520	337	495	
Weidedagen	-	64	92	153	160	200	317	317	317	317	200	200	203	203	-	-	-	-	-	
Aankoopbedrag	688	400	212	296	477	435	477	435	435	435	400	400	329	329	484	900	484	900	677	
Verkoopbedrag	1084	1102	1109	1316	1478	1971	1478	1971	1971	1971	2357	2357	2718	2718	2152	2091	2152	2091	1852	
Voederkosten excl. weidekosten	267	510	704	732	621	734	621	734	734	734	1062	1062	1046	1046	916	730	916	730	990	
Weidekosten	-	30	23	50	77	77	698	698	907	907	35	35	217	217	-	-	-	-	-	
Tot. voederkosten	267	540	727	782	698	811	698	811	811	811	1097	1097	1263	1263	916	730	916	730	990	
Voederwinst/verlies	129	162	170	238	303	629	303	629	629	629	859	859	1126	1126	752	461	752	461	185	
Netto-omzet/dag	358	185	180	187	208	224	208	224	224	224	339	339	315	315	321	354	321	354	237	
Voederkosten/dag	232	142	146	143	145	132	145	132	132	132	190	190	167	167	176	217	176	217	200	
Voederwinst/verlies per dag	126	43	34	44	63	92	63	92	92	92	149	149	148	148	145	137	145	137	37	
Gem. groei/dag	-	816	848	951	819	811	819	811	811	811	998	998	847	847	1031	1054	1031	1054	1033	
Groei/dag winterperiode	-	859	860	1164	944	897	944	897	897	897	1023	1023	809	809	1032	1100	1032	1100	1029	
Groei/dag zomerperiode	-	809	840	846	717	715	717	715	715	715	978	978	937	937	1030	1029	1030	1029	1043	
Verkoop/kg geslacht gew. netto	420	425	422	422	487	512	487	512	512	512	649	649	673	673	640	644	640	644	569	
Voederk./kg groei	-	188	173	151	177	163	177	163	163	163	191	191	197	197	171	205	171	205	193	
Netto-omzet per f 100,- voerk.	155	126	123	130	143	169	143	169	169	169	178	178	189	189	182	163	182	163	119	
Arbeidsinkomen/dier	89	60	43	95	114	348	114	348	348	348	631	631	809	809	544	310	544	310	-30	
Arbeidsinkomen/dier op basis van vervangingswaarde kalf:																				
Vervangingswaarde kalf/gld.						400		400	400	400	484	484	484	484	677	-	677	-	518	
Gecorrigeerd arbeidsinkomen/dier gld.						383		383	383	383	547	547	654	654	351	-	351	-	129	

1) De wijze van berekening van het arbeidsinkomen is in bijlage 2 vermeld.

degang 877 gram per dag, en de stieren welke geen weidegang hebben gehad 1034 gram per dag. Hieruit volgt dat de dieren met weidegang gemiddeld 94 dagen langer zouden moeten worden aangehouden om hetzelfde gewenste eindgewicht te bereiken van + 580 kg levend of + 335 kg geslacht gewicht. Dat het arbeidsinkomen uit het mesten van stieren met een lange weideperiode en een relatief geringe gemiddelde groei, in 1971 en 1973 (zie tabel 3.3) desondanks zeer gunstig is geweest, is te verklaren uit de toen relatief hoge prijzen en duidt niet op een gunstige invloed van het grasland.

Het grasland op dit bedrijf is minder geschikt voor akkerbouwgewassen en werd dan ook aangewend voor de vleesproductie.

In 1973 werd een gedeelte van het aan huis gelegen grasland gescheurd en ingezaaid met snijmaïs. De zeer gunstige resultaten van de snijmaïs hebben er toe geleid dat in 1974 de gehele oppervlakte grasland (9,60 ha) die bij huis was gelegen, werd gescheurd en ingezaaid met maïs.

Bij verschillende andere studiebedrijven voor de vleesproductie komt ook steeds naar voren dat het produceren van rundvlees op basis van graslandbeweidung een minder gunstig resultaat geeft dan wanneer de dieren op stal worden gehouden.

De leeftijd waarop dieren welke geruime tijd in de weide hebben gelopen, slachtrijp kunnen worden afgeleverd, varieert tussen de 20 en 24 maanden. Als men de kosten in rekening brengt van de stalruimte welke voor deze dieren de gehele zomer moet worden gereserveerd en het renteverlies over + 6 maanden van het betreffende dierenkapitaal, dan komt men tot de conclusie dat alleen nog maar beweiding moet worden toegepast als deze percelen grond op geen enkele andere wijze kunnen worden gebruikt.

In 1974 is met de rundvleesproductie een negatief arbeidsinkomen behaald van f 30,- per stier. Als men echter uitgaat van de vervangingswaarde van de nuchtere kalveren dan was het (positieve) arbeidsinkomen in 1974 f 129,- per stier.

De bedrijfsresultaten van de afgeleverde stieren worden in tabel 3.3 weergegeven.

3.5 Kalveropfok

Over de laatste 4 jaar zijn de totale kosten berekend van de zelf opgefokte kalveren vanaf de datum van aankoop (leeftijd 8 à 10 dagen) tot de dag van de eerste weging. Deze weging vindt plaats begin december. De kalveren hebben dan een leeftijd van gemiddeld 9 à 10 maanden.

Het streven is, de kalveren op genoemde leeftijd een gewicht te laten hebben van + 300 kg of meer. Dit gewicht kan in + 10 maanden alleen worden bereikt indien een relatief grote hoeveelheid krachtvoer wordt verstrekt (gemiddeld over de gehele periode + 2,5 kg per dag). De groei per dag over de laatste 4 jaar bedroeg gemiddeld 973 gram. Op de LEI-studiebedrijven was dit gemiddeld 887

26 Tabel 3.4 Kostenberekening van zelf opgefokte kalveren

	1970		1971		1972		1973	
	kg	gid.	kg	gid.	kg	gid.	kg	gid.
Aantal dieren	33		47		83		125	
Aankoop kalf	-	382,57	-	366,95	-	483,25	-	663,20
Kunstmelk	38	51,18	29	42,40	27	42,88	30	44,89
Krachtvoer	604	230,76	648	242,03	534	185,98	814	365,59
Hooi	205	24,66	203	25,42	176	22,02	192	28,79
Graanstro	312	24,96	299	17,99	120	5,40	120	4,80
Vers suikerbietenblad	1400	16,09	490	5,38	1097	10,97	1770	21,24
Droge pulp	50	12,71	158	43,31	102	25,97	193	51,22
Ingekuilde suikerbietenblad	240	7,19	-	-	-	-	-	-
Lucernebrok	3	0,93	-	-	-	-	-	-
Ingekuilde klaver	-	-	210	6,29	1177	35,31	-	-
Peen	-	-	195	5,84	-	-	-	-
Aardappelen	-	-	-	-	36	1,92	-	-
Graszaadstro	-	-	-	-	163	8,15	134	10,72
Graskuil	-	-	-	-	-	-	188	5,64
Weidegang in dagen	195	44,84	106	19,11	-	-	-	-
Totaal kosten		795,89		774,72		821,85		1196,09
Aantal dagen op bedrijf		335		227		275		311
Gemiddeld gewicht in kg		328		303		317		350
Groei per dag in grammen		859		947		1010		992
Kosten per kg levend gewicht		2,42		2,55		2,59		3,41
Voederkosten per dag		1,23		1,46		1,23		1,71
Voederkosten per kg groei		1,43		1,54		1,22		1,73
Zetmeelwaarde per kg groei		2,38		3,22		2,71		3,11
Tijdens de opfok gestorven		2		5		1		4
Prijsstijging kalf		- 15,62		+116,30		+ 179,95		- 145,73
Vervangingswaarde kalf		366,95		483,25		663,20		517,47
Totaal kosten op vervangingswaarde		780,27		891,02		1001,81		1050,36
Kosten per kg lev. gew. op basis van vervangingsw.		2,38		2,94		3,16		3,00

gram per dag. Afwijkend van de bestaande opvatting dat zo vroeg mogelijk relatief veel ruwvoer moet worden verstrekt, wordt op dit bedrijf overwegend krachtvoer verstrekt totdat een gewicht van + 200 kg is bereikt. Daarna - het kalf is dan 5 à 6 maanden - gaat men over tot het verstrekken van relatief grote hoeveelheden ruwvoer, met handhaving van + 3 kg krachtvoer. Het komt in de praktijk hierop neer: als de kalveren meer krachtvoer op gaan nemen dan 3,5 à 4 kg per dag, dan is er een gewicht bereikt van + 200 kg en kan de hoeveelheid krachtvoer worden teruggebracht tot de genoemde 3 kg.

Tot 1972 gingen de kalveren in de zomer nog in de weide; per weidedag werd een grasopname verondersteld van 1,40 ZW. Sindsdien gebeurt dat niet meer, daar het risico van maag- en darmworminfectie en leverbot veel te groot is. Bovendien bleek de groei ver achter bij die van de kalveren, welke steeds op stal bleven.

De kosten per kg levend gewicht na de eerste 10 maanden kunnen van jaar tot jaar grote verschillen te zien geven. Deze kostprijs bedroeg bv. in 1972 f 2,59 per kg en in 1973 f 3,41 per kg. De belangrijkste oorzaak hiervan is het prijsverschil van het nuchtere kalf en in mindere mate de prijs van het krachtvoer. Als men uitgaat van de vervangingswaarde van het nuchtere kalf, is het prijsverschil per kg levend gewicht veel kleiner; in dat geval bedroeg de kostprijs in 1972 f 3,16 per kg en in 1973 f 3,00 per kg. Een kostenberekening op basis van vervangingswaarde geeft wel minder grote rentabiliteitsverschillen van het ene op het andere jaar, maar heeft uiteraard geen invloed op het gemiddelde resultaat over een reeks van jaren.

In tabel 3.4 wordt de kostenberekening van zelf opgefokte kalveren weergegeven en een kostenberekening op basis van vervangingswaarde.

Tabel 4.1 Arbeidsbehoefte per activiteit (oogstjaar 1972/1973)

Ha Man- uren	Benodigde manuren per halve maand																							
	jan.		febr.		maart		april		mei		juni		juli		aug.		sept.		okt.		nov.		dec.	
	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
Wintertarwe	22,60	454			11	25					14				45	77	62	85	75	60				
Zomergerst	2,50	38			7	3			2		13	2	2	2	5	6	5	5	5	5			7	7
Cons.bonen	3,60	31																						
Graszaad	11,00	154	5	6	27	20	40	20					18	18										
Aardappelen	8,50	181			5	5	23	32	3				9	9	8	9	11	3	10	20	9	8	9	8
Suikerbieten	12,10	694	12	19	8	16	21	17	134	3	4								77	57	57	57	78	78
Snijmais	3,20	55					3	12															13	16
Grasland	9,60	116			11	10	10	10	25		10	10	5	5	10	10								
	1723		17	25	35	90	70	101	169	157	44	15	19	36	82	99	80	187	157	146	88	98	8	8
Toeslag algemene werkzaamheden	999	60	60	45	45	29	38	29	29	29	40	60	60	45	38	29	29	29	29	29	38	29	38	29
Totaal benodigde uren akkerbouw	2722	60	60	77	70	80	119	108	130	198	186	84	75	79	81	120	128	109	216	186	175	126	127	68
Aanbod manuren	4240	160	160	160	160	160	160	185	185	185	185	185	185	185	185	185	185	185	185	185	185	185	185	160
over	1564	100	100	83	90	80	41	77	55		101	110	106	104	65	57	76				10	59	58	92
tekort	46								13	1					31	1								
Rundvleesproductie + opfok	1202	67	67	67	67	67	67	67	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	67
over	580	33	33	16	23	13	10				63	72	68	66	27	19	38						21	20
tekort	264						26	12	51	39					69	39	28							

4. De betekenis van de rundvleesproduktie voor het bedrijf

4.1 Aandeel van grasland + voedergewassen in de totale oppervlakte

Zoals uit grafiek 2.1 blijkt heeft de oppervlakte grasland + voedergewassen steeds een aanzienlijk deel van de totale oppervlakte cultuurgrond in beslag genomen. Gemiddeld over deze reeks van jaren 18,9%. Het grasland alleen bedroeg gemiddeld 17% van de bedrijfsoppervlakte.

Zoals reeds eerder vermeld, was het grasland minder geschikt voor de verbouw van akkerbouwgewassen en was men noodgedwongen dit als grasland te blijven exploiteren. Men bleef echter zoeken naar mogelijkheden de oppervlakte grasland in te krimpen. In 1962 heeft men 1,50 ha grasland gescheurd voor de verbouw van conservenwten en in 1966 nogmaals 1,10 ha. Toen in 1967 een bedrijfsvergroting plaatsvond heeft men weer 0,70 ha gescheurd. Dat het scheuren van het grasland zo een moeizaam verloop had, was in hoofdzaak te wijten aan de grote moeilijkheden met de waterbeheersing.

In 1973 werd nogmaals 2,20 ha gescheurd voor de verbouw van snijmaïs. In 1974 was er nog slechts 2,00 ha in de polder gelegen onscheurbaar grasland; de aan huis gelegen oppervlakte grasland wordt nu in zijn geheel gebruikt voor de verbouw van snijmaïs (zie grafiek 2.10). Op de overgebleven 2,00 ha grasland wordt nu geen vee van eigen bedrijf meer geweid, maar wordt vee van derden ingeschaard. Daar alle werkzaamheden voor de verbouw van snijmaïs, zowel het zaaien als het oogsten, door de loonwerker worden uitgevoerd, geeft dit wat de arbeidsorganisatie betreft geen enkel probleem.

4.2 Aandeel van de arbeid t.b.v. de rundvleesproduktie in de totale arbeidsbehoefte

Voor het vaststellen van het arbeidsaanbod is uitgegaan van een 5 daagse werkweek, waarbij in de 4 wintermaanden 8 uur en in de overige maanden 9 uur per dag wordt gewerkt. Het aldus berekende arbeidsaanbod bedraagt 4240 uur. Vervolgens is met behulp van arbeidsnormen voor het oogstjaar 1972/1973 de arbeidsbehoefte berekend. (Zie tabel 4.1.)

De 260 uur welke worden besteed aan de verzorging van het rundvee tijdens het weekend zijn in het genoemde arbeidsaanbod nog buiten beschouwing gelaten, maar zijn wel in de arbeidsbehoefte van de rundvleesproduktie + opfok (totaal 1202 uren) begrepen.

Als men de tijdens het weekend gewerkte uren in de veehouderij

bij het arbeidsaanbod van 4240 uren telt, komt men tot een totaal aanbod van + 4500 uren.

Uit de berekening van de arbeidsbehoefte komt duidelijk naar voren dat het onmogelijk zou zijn zonder een vaste arbeider - ook al zou er op dit bedrijf geen rundvee zijn - dit akkerbouwbedrijf alleen te runnen; het zou tevens te kwetsbaar zijn. Alleen arbeidskrachten aantrekken wanneer men deze nodig heeft, is momenteel uitgesloten.

Bij dit toch al eenvoudige bouwplan komt men met 2 v.a.k. in de maanden april, mei en september, oktober toch nog in kleine moeilijkheden, die echter steeds intern worden opgelost door, indien nodig, meer uren per dag te werken.

Zou er op dit bedrijf geen rundvleesproduktie zijn dan zouden er gedurende het grootste gedeelte van het jaar vele beschikbare uren onbenut blijven.

Gezien deze omstandigheden en het arbeidsinkomen (20% van het totaal arbeidsinkomen) dat met de vleesproduktie werd behaald, heeft deze ondernemer met het toevoegen van deze bedrijfstak aan zijn bedrijf een goede keus gedaan (zie verder paragraaf 4.4).

4.3 Kosten en opbrengsten van de rundveehouderij; arbeidsinkomen per uur

De bruto-opbrengst van de rundveehouderij is de som van omzet en aanwas, voorraadveranderingen van veevoer en overige opbrengsten. Het vaststellen van de omzet en aanwas geeft weinig moeilijkheden, daar al de aanwezige dieren aan het einde van het boekjaar worden gewogen, waarna het totaal gewicht van de op dat moment aanwezige dieren wordt vermenigvuldigd met de voor dat moment geldende marktprijs.

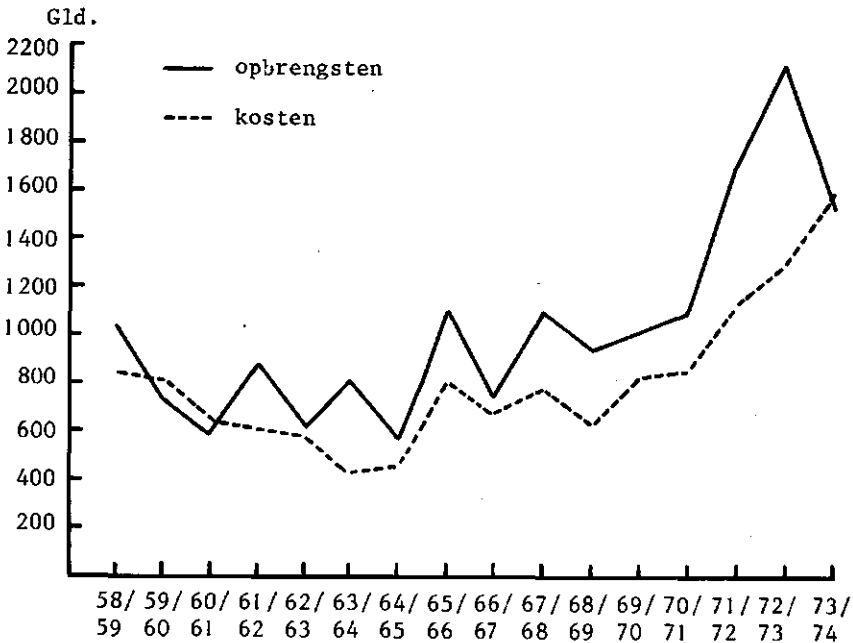
De voorraadverandering van veevoer wordt zo nauwkeurig mogelijk geschat, en heeft alleen betrekking op ruwvoerprodukten van eigen bedrijf. Als kosten zijn opgenomen: aangekocht krachtvoer en eventueel ruwvoer, rente levende inventaris, gezondheidszorg, zaaizaad, meststoffen, werk door derden, pacht inclusief gebouwenkosten, werktuigkosten en overige kosten.

Van de totale kosten bestaat 63% uit aangekocht krachtvoer.

Vanaf 1970 t/m 1974 zijn de kosten per g.v.e. gestegen met 95%, wat in hoofdzaak moet worden toegeschreven aan de sterk gestegen krachtvoerprijzen en in mindere mate aan de gebouwenkosten. In 1971 en 1972 stegen de vleesprijzen tot een voordien nog ongeken- de hoogte, en maakte men ondanks de sterk gestegen krachtvoerprijzen toch een goede winst (grafiek 4.1).

In 1973/1974 kwam er een grote prijsdaling van het rundvlees van ruim f 1,00 per kg geslacht gewicht. De kosten bleven echter onverminderd stijgen met het gevolg, dat voor het eerst na 12 jaar waarin steeds een positief en meestal een goed arbeidsinkomen werd behaald, weer verlies werd geboekt (grafiek 4.1).

Grafiek 4.1 Kosten en opbrengsten per g.v.e.

Met behulp van normen, ontleend aan de LEI-studiebedrijven, werden ook de benodigde arbeidsuren berekend. De gebruikte normen variëren al naar gelang het aantal g.v.e., dat gedurende het gehele jaar gemiddeld op het bedrijf aanwezig is geweest.

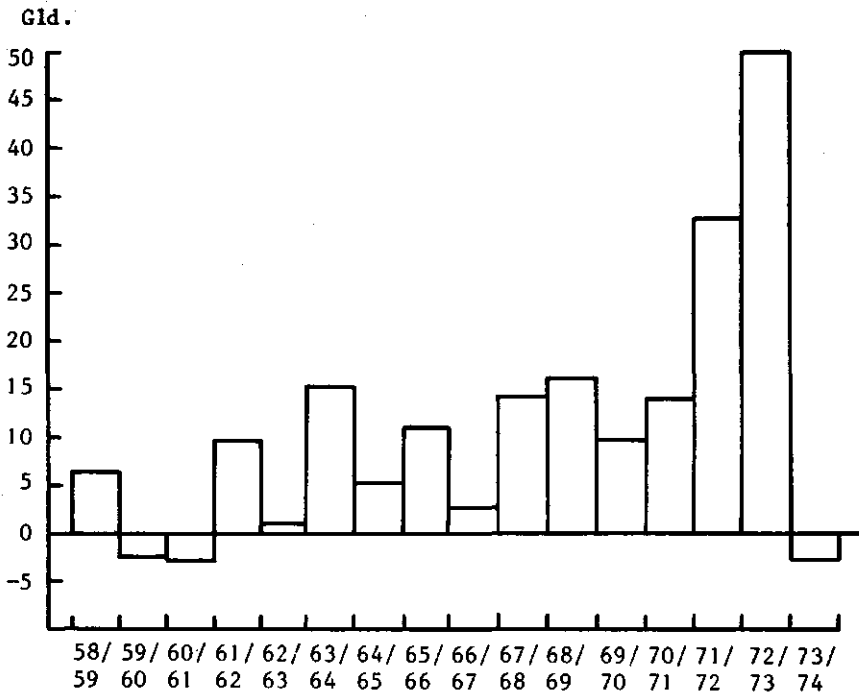
De gebruikte normen zijn als volgt:

- van 0 t/m 30 g.v.e.: 30 uren, gebonden en op stro;
- van 30 t/m 50 g.v.e.: 25 uren, gebonden en op stro;
- van 50 t/m 100 g.v.e.: 20 uren, gebonden en op stro;
- van 50 t/m 100 g.v.e.: 16 uren, op roostervloeren.

Door het arbeidsinkomen uit de vleesproductie te delen door het aantal normatief berekende arbeidsuren, verkrijgt men het arbeidsinkomen per uur (grafiek 4.2).

Het gemiddelde arbeidsinkomen over de afgelopen 16 jaren bedroeg f 6,77 per uur. Het c.a.o.-uurloon bedroeg in 1958/1959 f 2,25 en in 1973/1974 f 10,03 per uur en gemiddeld over deze reeks van jaren f 4,98 per uur. Het gemiddeld netto-overschot was derhalve f 1,79 per arbeidsuur.

Grafiek 4.2 Arbeidsinkomen per uur (vleesproductie)

4.4 Aandeel van het arbeidsinkomen uit de rundvleesproductie in het totale arbeidsinkomen

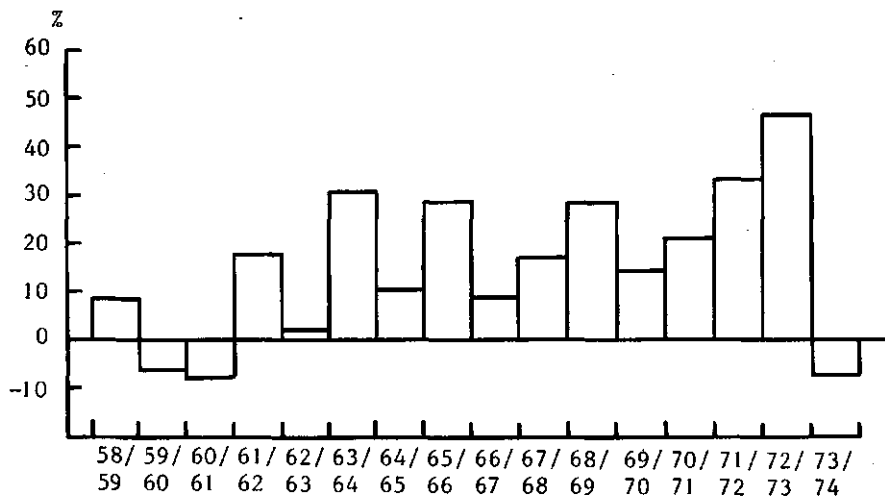
Van jaar tot jaar treden er grote verschillen op in het arbeidsinkomen van de rundvleessector (zie grafiek 4.3).

Bij een gemiddeld aandeel van 27% van het aantal standaardbedrijfseenheden heeft de rundvleessector gemiddeld 20% van het arbeidsinkomen van het bedrijf opgeleverd. Over de gehele periode van 16 jaar gezien, is het inkomen uit de rundvleessector derhalve iets achtergebleven bij dat uit de akkerbouwsector.

Uit bijlage 3 blijkt, dat per standaardbedrijfseenheid (sbe) het arbeidsinkomen in de akkerbouwsector gemiddeld over 16 jaar f 216,- heeft bedragen tegen f 147,- in de rundvleessector. Dit verschil is echter uitsluitend in de eerste 8 jaar ontstaan; in deze periode was het arbeidsinkomen per sbe in de akkerbouwsector nl. gemiddeld f 222,- en in de rundvleessector f 84,-. In de laatste 8 jaar bedroeg het arbeidsinkomen per sbe echter respectievelijk f 207,- en f 211,-. In de eerste 8 jaar heeft de rundvleessector dus een relatief geringe bijdrage geleverd tot het arbeidsinkomen van het bedrijf, maar in de laatste 8 jaar was het arbeidsinkomen per sbe in de akkerbouwsector vrijwel gelijk aan dat in de rundvleessector.

Bij de berekening van het arbeidsinkomen uit de rundvleesproductie is geen rekening gehouden met de bijkomende voordelen hieruit voor de akkerbouw, zoals bijvoorbeeld de opbrengst van stalmest. De waarde van de stalmest is niet berekend en dus ook niet toegevoegd aan de rundveesector, terwijl het verbruikte stro wel als onkosten in rekening is gebracht. Ook zijn voor de voederwinning arbeidsuren en werktuiguren gemaakt, waarvoor de beloning is begrepen in de in rekening gebrachte voederproductie uit het eigen bedrijf. Deze arbeids- en machinekosten vormen dus een kostenpost voor de rundvleesproductie, maar leveren de ondernemer, gezien in het gehele bedrijfsverband, een inkomen op.

Grafiek 4.3 Arbeidsinkomen rundveehouderij in % van het totaal arbeidsinkomen

4.5 De betekenis van de rundvleesproductie voor dit akkerbouwbedrijf

De vrij grote oppervlakte cultuurgrond (grasland) welke voor de verbouw van akkerbouwgewassen minder geschikt was, heeft deze ondernemer met het produceren van rundvlees, gemiddeld over de afgelopen 16 jaar, rendabel kunnen maken. Nadat bleek dat deze grond zeer goed geschikt is voor de verbouw van snijmaïs - bij een goede bemesting zijn opbrengsten van + 7000 kg ZW per ha heel goed mogelijk - is men er toe overgegaan het grasland te scheuren.

De bijproducten van de akkerbouw, zoals bv. voeraardappelen, graanstro, graszaadstro en suikerbietenkoppen + -blad werden

Tabel 4.2 Waarde vervoederde produkten uit eigen bedrijf (in gld.)

	Gerst (uitmaal)	Mengteelt (uitmaal)	Aard- appelen	Erwten- stro	Suiker- bieten- koppen + -blad	Graan- stro	Gras- zaad stro	Raap- zaad stro	Totaal per jaar
1961/62	500	250	52	510	1068	1100			3480
1962/63	810	458	67		1312	1910			4557
1963/64		260			1120	1770			3150
1964/65					680	1000	420		2100
1965/66				65	1240	2350	1410		5065
1966/67					1620	4067	840		6527
1967/68			120		1600	2108	210		4205
1968/69					1580	2700		167	4280
1969/70					1800	2925			4725
1970/71				120	2600	4265			6985
1971/72			250		1700	3300			5250
1972/73					2420	2720	750		5890
1973/74					3020	1975	500		5495

steeds op eigen bedrijf gevoederd en op deze manier tot waarde gebracht; dit betekende dan ook een inkomen voor de akkerbouwsector. De waarde van de gevoederde produkten uit eigen bedrijf blijkt uit tabel 4.2.

Dat de bedrijfstak rundvleesproduktie nooit moeilijkheden heeft opgeleverd voor wat betreft de factor arbeid, blijkt duidelijk uit het feit dat, terwijl het aantal v.a.k. verminderde van 3,4 naar 2,0, het aantal g.v.e. werd uitgebreid van 16,9 naar 106,9, en de oppervlakte cultuurgrond door pacht werd vergroot van 49,39 ha tot 73,10 ha.

Zouden zich moeilijkheden hebben voorgedaan wat de arbeid betreft, dan zou men nooit tot uitbreiding van de veestapel zijn overgegaan. Ook het opfokken van de kalveren geeft wat de arbeid betreft geen moeilijkheden. Men doet dit nl. in de maanden december, januari en februari, wanneer de akkerbouwsector zeer weinig arbeid vraagt. Soms fokt men ook later in het voorjaar nog kalveren op, wanneer op het akkerbouwbedrijf de voorjaarswerkzaamheden zijn verricht.

Door op deze wijze te werken, heeft de ondernemer uit de sector rundvleesproduktie gemiddeld 20% van het totale arbeidsinkomen kunnen behalen. Een dergelijk resultaat is echter alleen te verwezenlijken als men veel interesse heeft in het vak en tevens voldoende vakmanschap bezit.

Samenvatting en conclusies

Over de periode 1 maart 1958 tot 1 juli 1974 werd de ontwikkeling nagegaan van een akkerbouwbedrijf met rundvleesproductie in West-Brabant.

In genoemde periode heeft in beide sectoren een vrij grote uitbreiding plaatsgevonden.

De oppervlakte cultuurgrond werd door pacht vergroot van 49,39 ha tot 73,10 ha en het aantal g.v.e. werd uitgebreid van 16,9 naar 106,9. Van de cultuurgrond is 61,80 ha klei en 11,30 ha zandgrond. De verkaveling van het bedrijf is slecht, maar wel zijn alle percelen vanaf de verharde weg bereikbaar. De afslibbaarheid van de kleigrond is sterk variërend van 18 t/m 55%. De bedrijfsgebouwen zijn goed, vooral de rundveestallen. Het bouwplan is in de loop der jaren sterk vereenvoudigd, zeker wat het aantal gewassen betreft.

Het aantal v.a.k. liep terug van 3,5 naar 2,0, ondanks de grote uitbreiding van de bedrijfsomvang. Dit was mogelijk door het beschikbaar komen van verschillende moderne oogstmachines welke een groot gedeelte van de handenarbeid hebben vervangen.

Het geïnvesteerd vermogen in werktuigen is gestegen; dit is echter niet door uitbreiding van de oogstwerktuigen veroorzaakt - de oogstwerkzaamheden worden nl. door de loonwerker uitgevoerd - maar is geheel toe te schrijven aan de prijsstijging van de werktuigen voor grondbewerking en verpleging.

Ook de loonkosten zijn sterk gestegen, ofschoon toch het aantal v.a.k. is afgenomen. De gestegen uurlonen zijn hiervan de oorzaak.

De kg-opbrengsten per ha variëren sterk als gevolg van de grote kwaliteitsverschillen van de grond. De vergroting van de bedrijfsoppervlakte heeft op de bewerkingskosten per ha een zeer gunstige invloed gehad.

De rundvleesproductie op dit bedrijf heeft langzamerhand een zodanige omvang gekregen, dat deze bedrijfstak thans een belangrijk onderdeel is van het gehele bedrijf. Ook in de vleesproductie hebben grote veranderingen plaatsgevonden; in het begin gebruikte men hiervoor in hoofdzaak vaarzen en ossen, maar men is later geheel overgegaan op stieren. De groeisnelheid van de vaarzen en de ossen bleef nl. ver beneden die van de stieren; in de periode 1962 tot en met 1967 was de groei per dag van de vaarzen 560 gram, die van de ossen 623 gram en van de stieren 827 gram. De voederwinst per dag was in bovengenoemde periode van de vaarzen f 0,47, van de ossen f 0,38 en van de stieren f 0,62.

Over de laatste 10 jaar was de gemiddelde groei van de stieren 968 gram per dag, de gemiddelde voederwinst f 0,89 per dag en het arbeidsinkomen per dier f 278,-.

De groei van de stieren met weidegang was 877 gram per dag en

van de stieren zonder weidegang 1034 gram per dag. De geringere groei van de stieren met weidegang heeft er toe geleid dat er in 1973 een gedeelte en in 1974 de rest van de bij huis gelegen oppervlakte grasland (totaal 9,60 ha) werd gescheurd voor de verbouw van snijmaïs.

Bij een gemiddeld aandeel van 27% in het totaalaantal sbe, heeft de rundvleessector gemiddeld 20% van het arbeidsinkomen opgeleverd. Alleen in de eerste 8 jaar bleef het inkomen uit de rundvleessector achter bij dat uit de akkerbouwsector. In de laatste 8 jaar was de rundvleessector echter even rendabel als de akkerbouwsector.

Hoewel de rundvleesproduktie op dit bedrijf vooral de laatste jaren goede resultaten heeft opgeleverd, wil dit niet zeggen dat alle akkerbouwers er toe zouden moeten overgegaan hun bedrijf met deze produktietak uit te breiden; alleen vakbekwame vleesproducenten kunnen nl. een redelijk arbeidsinkomen behalen.

Doordat deze vakbekwaamheid bij de betreffende landbouwer aanwezig is, heeft hij dank zij de vleesproduktie niet alleen de inkomensbasis van zijn bedrijf verbreed, maar tevens de arbeidsbehoefte dermate vergroot dat aan een tweede arbeidskracht voldoen- de werk kon worden verschaft, zodat de kwetsbaarheid van zijn bedrijf, in geval van ziekte, kleiner is geworden. Bovendien kunnen diverse akkerbouwprodukten zoals bietenkoppen en -blad, graanstro e.d., tot waarde gebracht worden waardoor de rentabiliteit van de akkerbouwsector wordt vergroot. Ten slotte is ook de invloed van de stalmest op de fysieke opbrengsten van de akkerbouwgewassen niet te verwaarlozen.

BIJLAGE 2

Berekening van het arbeidsinkomen

Bij de rundvleesproduktie zijn de aankoopkosten van de dieren en de voederkosten zeer belangrijk, maar er moet ook rekening worden gehouden met andere kostenfactoren. Zo moet er rente worden berekend over het dierenkapitaal, terwijl voor de gebouwen niet alleen rente, maar ook afschrijving en onderhoud in rekening moet worden gebracht. Men dient voorts de kosten voor gezondheidszorg (dierenarts en ontsmettingsmiddelen) in rekening te brengen.

Tevens krijgt men nog een post uitgaven die samengevat zijn onder de algemene kosten, zoals kosten voor telefoon, abonnementen op tijdschriften, heffingen etc. welke ten laste van de rundveesector moeten worden gebracht. Tot voor 1969 golden voor de berekening van het arbeidsinkomen de hieronder vermelde normatieve kosten:

	0-1 jaar	1-2 jaar	2 jaar
a. rente	f 20,-	f 35,-	f 50,-
b. huisvesting	" 20,-	" 40,-	" 50,-
c. gezondheidszorg	" 20,-	" 15,-	" 5,-
d. algemene kosten	" 25,-	" 25,-	" 25,-
Totaal	<u>f 85,-</u>	<u>f 115,-</u>	<u>f 130,-</u>

Met ingang van 1969 zijn bovenstaande normen gewijzigd waarbij vooral de toegenomen hoeveelheid dierkapitaal en de hogere rentevoet aanleiding zijn geweest.

De herziene normen luiden:

	0-1 jaar	1-2 jaar	2- jaar
a. rente	f 45,-	f 85,-	f 105,-
b. huisvesting	" 20,-	" 40,-	" 50,-
c. gezondheidszorg	" 25,-	" 20,-	" 5,-
d. algemene kosten	" 25,-	" 25,-	" 25,-
Totaal	<u>f 115,-</u>	<u>f 170,-</u>	<u>f 185,-</u>

BIJLAGE 3

Jaar	1958/ 1959	1959/ 1960	1960/ 1961	1961/ 1962	1962/ 1963	1963/ 1964	1964/ 1965	1965/ 1966
Standaardbedr.eenh. (sbe)	198	228	211	196	209	181	194	214
Oppervl. cultuurgr. (sbe)	49,39	49,39	48,85	48,85	44,85	44,65	44,65	44,65
Oppervlakte bouwland (ha)	38,09	38,09	37,55	37,55	35,05	34,85	35,55	34,75
Oppervlakte grasland (ha)	11,30	11,30	11,30	11,30	9,80	9,80	9,10	9,90
Aant. volw. arb.krachten	3,4	3,3	3,2	3,2	2,7	2,2	2,2	2,0
Aantal dieren per jaar in grootveeëenheden (g.v.e.)	16,9	22,6	24,6	24,5	31,1	36,3	43,2	43,8
Standaardbedr.eenh. (sbe) (verdeling over productie- richtingen):								
Akkerbouw (sbe)	155	167	157	140	149	129	138	148
Grasland + voedergew. (sbe)	16	19	17	17	15	18	14	14
Rundvleesproductie (sbe)	27	42	37	39	45	34	42	56
Aantal sbe:								
per volw. arbeidskracht	58	69	66	61	77	82	88	107
per ha cultuurgrond	4,0	4,6	4,3	4,0	4,7	4,1	4,3	4,8
Resultaten in gld. p. sbe (pachtbasis) gehele bedrijf:								
Arbeidskosten	96	85	82	92	84	91	98	87
Werk door derden	13	12	14	16	15	20	23	26
Rentekosten	16	16	18	19	19	23	26	28
Netto pacht	25	21	22	24	17	20	27	27
Totaal factorkosten	150	134	136	151	135	154	174	168
Netto-overschot	98	35	40	87	97	155	153	102
Factoropbrengst	248	169	176	238	232	309	327	270
Resultaten in gld. p. sbe (pachtbasis) vleesprod.:								
Arbeidskosten	26	24	30	28	31	49	61	52
Werk door derden	4	1	6	8	1	4	7	6
Rentekosten	17	22	29	27	27	33	39	40
Netto pacht	36	27	30	21	14	18	20	20
Totaal factorkosten	83	74	95	84	73	104	127	118
Netto-overschot	52	-52	-65	86	-19	218	39	108
Factoropbrengst	135	22	30	170	54	322	166	226
Arbeidsinkomen per sbe akkerbouw	227	173	176	205	248	237	313	197
Arbeidsinkomen per sbe rundvleesproductie	78	-28	-35	114	12	267	100	160

BIJLAGE 3 (vervolg)

Jaar	1966/ 1967	1967/ 1968	1968/ 1969	1969/ 1970	1970/ 1971	1971/ 1972	1972/ 1973	1973/ 1974	Gemid- deid
Standaardbedr.eenh. (sbe)	218	296	324	340	358	377	414	452	275
Oppervl. cultuurgr. (ha)	44,65	72,90	72,90	73,10	73,10	73,10	73,10	73,10	58,20
Oppervlakte bouwland (ha)	35,85	63,30	63,30	63,50	63,50	63,50	63,50	65,70	48,35
Oppervlakte grasland (ha)	8,80	9,60	9,60	9,60	9,60	9,60	9,60	7,40	9,85
Aant. volw. arb.krachten	2,0	2,2	2,1	2,1	2,1	2,1	2,0	2,0	2,4
Aantal dieren per jaar in grootveeëenheden (g.v.e.)	44,9	50,0	53,1	47,4	51,1	51,9	75,3	106,9	45,2
Standaardbedr.eenh. (sbe) (verdeling over produktie- richtingen):									
Akkerbouw (sbe)	153	227	258	275	292	304	290	269	202
Grasland+voedergew. (sbe)	9	10	10	10	10	10	22	40	16
Rundvleesproduktie (sbe)	56	59	56	55	56	63	102	143	57
Aantal sbe:									
per volw. arbeidskracht	109	135	154	162	170	180	207	226	122
per ha cultuurgrond	4,9	4,1	4,4	4,7	4,9	5,2	5,7	6,2	4,7
Resultaten in gld. p. sbe (pachtbasis) gehele bedrijf:									
Arbeidskosten	102	85	78	84	89	104	92	116	92
Werk door derden	31	34	32	31	36	39	40	38	26
Rentekosten	32	29	31	38	40	46	54	68	31
Netto pacht	22	49	46	46	46	45	53	49	34
Totaal factorkosten	187	197	187	199	211	234	239	271	183
Netto-overschot	31	168	103	101	85	128	218	28	102
Factoropbrengst	218	365	290	300	296	362	457	299	285
Resultaten in gld. p. sbe (pachtbasis) vleesprod.									
Arbeidskosten	66	66	76	72	84	87	82	94	58
Werk door derden	6	3	7	3	1	15	11	17	6
Rentekosten	53	56	71	98	103	115	116	116	60
Netto pacht	19	27	30	31	32	31	63	45	29
Totaal factorkosten	144	152	184	204	220	248	272	272	153
Netto-overschot	-23	147	184	61	109	303	404	-122	89
Factoropbrengst	121	299	368	265	329	551	676	150	242
Arbeidsinkomen per sbe akkerbouw	172	266	160	197	169	194	235	261	214
Arbeidsinkomen per sbe rundvleesproduktie	43	213	260	133	193	390	486	-28	147